

Bicentener Vasile Alecsandri (1821-2021) CAZUL ALECSANDRI

Liviu Chiscop

Am celebrat curând, la 21 iulie stil vechi – 3 august stil nou, **aniversarea bicentenerului nașterii lui Vasile Alecsandri**, caz aparte în istoria noastră, scriitor și om politic deopotrivă, ctitor al literaturii române moderne, dar și prototip al intelectualului militant, implicat plenar în prefacerile revoluționare menite a urni România pe făgașul modernizării. Între scriitorii mai importanți ai literaturii noastre, Alecsandri se singularizează devenind un caz – cum spunea un critic – și prin faptul că „ori-ginea familiei și ascendenții poetului nu sunt încă indubitabil stabilite.” Din acest punct de vedere – continua același –, „ne aflăm încă pe temelile puse de Sever Zotta (*La centenarul lui Vasile Alecsandri*, Iași, 1921) și Gheor-ghe Ungureanu (*Câteva date inedite despre familia și viața poetului Vasile Alecsandri, în Cetatea Moldovei*, 5/ IV, 1943, pp. 254-268)” [1, p. 8]. Într-adevăr, nu poate fi decât regretabil faptul că, vreme de aproape un veac, cercetarea istorico-literară nu a făcut progrese în această privință. Există, din păcate, în scrierile consacrate lui Alecsandri chiar de istorici literari de primă mărime o serie de confuzii, erori și contradicții preluate ulterior de alții, nu doar în studii și articole ocazionale, ci și în enciclopedii, dicționare, manuale și auxiliare didactice. E foarte posibil, de pildă, ca unele documente referitoare la strămoșii poetului să nu fi fost încă depuse, în timpul vieții sale, la Arhivele Statului din Iași, unde atât tatăl său, dar și el însuși, fuseseră directori ai instituției. Așa se face că Vasile Alecsandri, deși s-a străduit toată viața să descopere informații sigure care să îi ateste originile, n-a reușit să afle mare lucru în acest sens, trecând la cele veșnice cu regretul neîmplinirii acestui deziderat. Nu i-au putut fi de folos nici cele trei documente descoperite de el într-un sipet din casa străbunicului său Alexandru Alexandri din Iași (strada Sf. Ilie, azi Alecsandri). A avut însă inspirația de a le publica atunci în *Convorbiri literare* (nr. 7, oct. 1875, pp. 274-279) – sub titlul *Trei curiozități* –, păstrate fiind astăzi la Biblioteca Academiei. Insuccesul demersurilor cu finalitate genealogică întreprinse de Alecsandri însuși s-a datorat poate și faptului că destinul strămoșilor săi dinspre tată reprezintă un caz tipic pentru ceea ce s-a întâmplat în 1812 în Moldova: unii dintre copiii boierului Alexandru Alecsandri (străbunicul poetului) au rămas dincoace de Prut, în vreme ce alții, între care șatrul lordachi (primit în rândurile nobilimii ruse și devenit consilier guvernamental la Chișinău) au rămas în Basarabia răpită de ruși. În felul acesta, unii au putut crede că avem de-a face cu „două neamuri”, ceea ce – cum am demonstrat cu alt prilej – e inexact... Cunoscând că scriitorul Alecsandri a locuit în Iași sau Mircești, mulți indică una dintre aceste localități drept loc de naștere a poetului, ceea ce, iarăși, este inexact.

Cum a ajuns Alecsandri-tatăl poetului în Bacău

A vorbi însă despre locul și data nașterii lui Vasile Alecsandri fără a ține seama de precizările sale în această privință și fără a elucida, în prealabil, aspectele fiind circumstanțele istorice ale momentului ori de locul unde se afla familia sa la acea vreme, înseamnă a risca să repeți erorile acelor care cred că poetul a venit pe lume în Iași, în Mircești, în Bacău sau

chiar undeva în Bucovina ori lângă Hotin, sau ale celor care susțin că s-a născut în 1818 sau în 1819.

În primăvara lui 2012 s-au împlinit două sute de ani de la răpirea Basarabiei de către ruși. Puțini știu însă că între evenimentul istoric de tristă memorie – comemorat atunci la Bacău, Iași și Chișinău – și prezența familiei Alecsandri la Bacău poate fi stabilită o interesantă relație de cauzalitate. Desființându-se atunci, în 1812, granița de pe Nistru dintre Moldova și Rusia și, implicit, punctul de vamă de la Bender (Tighina), unde Vasile Mihail Alecsandri (tatăl viitorului poet) în vârstă de 20 de ani, îndeplinea acolo funcția de sameș, acesta e nevoit să revină în țară.

Se născuse la Iași, în 1792, ca fiu al lui Mihalache Alecsandri, pe atunci vechil al Mănăstirii „Sf. Spiridon” din capitala Moldovei (și nu al unei filiale/ sucursale a acesteia de dincolo de Prut, cum cred unii). Naș de botez i-a fost episcopul Veniamin Costachi, devenit ulterior mitropolit al Moldovei. Cert este că Vasile Mihail Alecsandri, tatăl poetului, s-a bucurat de o creștere îngrijită – după cum ne asigură G. C. Nicolescu – studiind în orașul natal, la Iași, unde învață grecește, scriind „cu o siguranță care dovedește o îndelungată familiarizare cu condeiul” [2, p. 8]. Se întoarce în țară, probabil, cu un convoi de căruțe care aduseseră sare peste Nistru, fiindcă doar astfel se explică faptul că nimereste la Târgu Ocna. Aici, pe Valea Troțușului, mai marii locului erau atunci cei din neamul Ghica – boieri care aveau nu doar oțcupciul sării, dar care stăpâneau întinse păduri și moșii, fiind proprietari de conace și castele exis-

tente și astăzi la Comănești, Doftana, Dărmănești etc. Așa cum se obișnuia pe atunci, tinerii destoinici și cu știință de carte (și chiar boierii de rang inferior) intrau în slujba unui mare boier, al unui boier de rangul întâi. Așa se va întâmpla și cu Vasile Alecsandri – tatăl, care intră acum în slujba marelui logofăt Iorgu Ghica. Iar doi ani mai târziu, în 1814, când Iorgu Ghica devine ispravnic al ținutului Bacău, îl va numi sameș pe Vasile Mihail Alecsandri, omul său de încredere, pe care-l aduce în orașul de reședință. Așa ajunge tatăl viitorului poet în Bacău, unde cumpără o casă în centrul urbei, pe locul Casei de Cultură de astăzi, vizavi de Palatul administrativ. Fiind energic, stăruitor, inteligent și pricepându-se să-și conducă treburile, stărea sa materială este în continuă înflorire. În această etapă trebuie plasate începuturile uriașei sale averi „de sine câștigate” – cum însuși declară – căci de la părinți nu primise decât „creșterea” [3, p. 71].

Căsătoria lui Vasile Mihail Alecsandri cu Elena Cozoni

Cu o poziție socială de invidiat pentru un tânăr de vârsta sa și cu proprietăți imobiliare în orașul reședință de ținut, logofătul Alecsandri s-a hotărât să se însoare, prin 1817, fapt confirmat de paharnicul Sion care spune: „... atunci s-au și însurat cu Elena, fata pitarului Dumitrachi Cozoni de la Ocnă...” [4, p. 9]. Cei doi se vor fi cunoscut probabil prin intermediul aceluiași Iorgu Ghica, protectorul lui Alecsandri – tatăl, care avea moșii și afaceri pe la Târgu Ocna. Tot el le va fi și naș de cununie, în toamna lui 1817, iar mai apoi, conform tradiției, le va

boteza și primul născut, pe Catinca, în primăvara lui 1819 [5, p. 285]. Cert este că – după nunta care va fi avut loc în casa părinților Elenei (pitarul Dumitrachi Cozoni și soția sa Antihia, născută Spiridon) – însurății vin la Bacău, în casele mirelui, așa cum se obișnuia. Se pare că Elena (1800- 1842), mama viitorului poet, nu primise de la părinți case și moșii, ci doar zestrea obișnuită a fetelor de boieri, constând dintr-o sumă de galbeni, din argintărie și lucrurile necesare viitoarei familii. Amănuntul acesta confirmă, pe de o parte, faptul că avem de-a face cu o căsătorie din dragoste, iar, pe de altă parte, faptul că tânărul logofăt reușise să agonisească o avere care să îi permită să pună bazele unei familii...

Implinirea unei etape faste: 1812- 1821

Pentru tânăra familie începuse atunci o etapă fastă, cu notabile realizări și împliniri, atât în plan social, cât și familial. La un an de la căsătorie, în 1818, sub domnia lui Scarlat Callimachi, sulgerul Alecsandri urcă în ierarhia boierescă fiind ridicat la rangul de medelnicer. Se afla pe meleaguri băcăuane de șapte ani, când, în 1819, i se naște – cum spuneam – primul copil, o fată căreia nașul ei de botez, ispravnicul Iorgu Ghica, îi dă numele de Ca-tinca. Stabilit de către Sever Zotta, director la Arhiva Statului din Iași, după „documente conforme” (adică originale), anul nașterii Catinicăi Alecsandri „nu este în principiu discutabil”. Și, fiindcă „ar fi o imposibilitate biologică” aceea „ca Vasile și Catinca să se fi născut în același an”, arhivarul academician conchide că „discuția asupra lui 1819 ca an de naștere a poetului „se poate considera ca definitiv închisă” [3, pp. 16-17]. Într-adevăr, unanim acceptată de acum încolo de biografia poetului, „data nașterii Catinicăi Alecsandri – spune G. C. Nicolescu – aduce o lămurire în plus în controversa asupra datei nașterii scriitorului” [2, p. 10].

Afacerile medelnicerului Alecsandri prosperă, întrucât el se ocupă acum, pe socoteală proprie, și cu comerțul de sare, trimițând caravane de căruțe încărcate cu acest produs, dinspre Târgu Ocna spre Prut, pentru export. „Ca mulți boieri de pe atunci – spune despre el G. Călinescu –, se ocupa și cu niște afaceri ce sunt cam din sfera concesiunilor privilegiate.

Luase cu contract de la oțcupciul Ocnelor dreptul de trecere a sării peste Prut...” [6, p. 5]. Într-adevăr, medelnicerul Alecsandri prosperă pe zi ce trece. Deceniul petrecut la Bacău este – cum se va vedea – extrem de benefic pe toate planurile și, am putea spune, decisiv chiar pentru existența sa ulterioară. Pe lângă terenurile și casa din centrul Bacăului, el cumpără acum încă două moșii de pe raza județului, anume Pătrășcanii și Borzeștii, de pe râul Troțuș. În același ritm cu proprietățile imobiliare, fiind parcă pasul cu ele, îi vin medelnicerului și copiii.

Căci tot acum, în 1820, i se naște încă o fată, Thodosăia, care va muri prematur, la vârsta copilăriei, poate chiar înainte de a împlini zece ani, căci procentul morbidității infantile era mare la noi, în acele vremuri. Referindu-se la situația de atunci a medelnicerului, G. C. Nicolescu spune, între altele, că „un al doilea copil era așteptat” [2, p. 10], convins fiind că acest „al doilea” nu putea fi altul decât viitorul poet. În realitate, cum am spus, după Catinca (n. 1819) a urmat Thodosăia (n. 1820), despre care biograful nu avea știință.

Existența ei, înainte de nașterea poetului, este confirmată, indirect, chiar de scriitor, care spune, în *Suvenire din viața mea*, că în iulie 1821, „țara fiind pe atunci în prada eteriștilor greci și a enicerilor, părinții mei

fură nevoiți a se adăposti în codri, cu copiii lor și cu câțiva servitori credincioși” [7, p. 690]. El nefiind născut încă în momentul plecării familiei în bejanie, e limpede că prin pluralul „copiii” trebuie să înțelegem că e vorba despre Catinca și Thodosăia. Din „schita genealogică” întocmită în 24 iulie 1846, de Dumitrachi Cozoni, bunicul matern al poetului, rezultă că după Vasile, viitorul poet, s-au mai născut încă două fete în familia sa – Smaranda și Prohira – care, de asemenea, au pierit la vârste foarte fragede [8, p. 140]. Iar din *Catagrafia* întocmită de Visteria Moldovei în cursul anului 1820 (cu câteva luni înainte de nașterea poetului), cunoșteam acum și numele a doi dintre „servitorii credincioși” la care se referă Alecsandri în *Suvenirele...* sale și care vor fi fost identici cu două dintre cele „patru slugi înarmate” care vor însoți „brașoveanca” în care a fugit, „spre Munții Bacăului”, familia medelnicerului în iulie 1821. „Între oamenii înscrși în *Catagrafia din 1820* – spune prof. dr. Dumitru Zaharia în *monografia Bacău, istorie adevărată* – a fost și persoana cunoscută sub numele de Vasile Alecsandri. Acesta avea rangul de medelnicer și folosea munca prestată în folosul său de către Vasile Ghidibaca și Pișta Ungureanu [9, p. 161].

Sfârșitul etapei băcăuane. Revenirea la Iași

Așa cum precizase poetul însuși în 1865, în *Suvenire din viața mea*, în vara anului 1821 erau „vremuri de bejanie” în Moldova, locuitorii ei fugind peste graniță sau ascuzându-se în munți, în codri, sau în locuri mai îndepărtate de intinerariile ienicerilor și de confruntările acestora cu eteriștii lui Ipsilanti. Referitor la familia medelnicerului Alecsandri de la Bacău, istoricul literar G. Călinescu, mai aproape de adevăr, ca de obicei, va relata, circumstanțele cu totul neobișnuite ale nașterii celui mai de seamă romantic al nostru, într-o frază devenită memorabilă. „Ivrea la viață a fost romantică – spune criticul -. Fugind de răzmeriță înspre Munții Bacăului, mama își împlini rostul încăruță, păzită de departe de patru slugi înarmate, sub vechiul fiind culcușul tatălui” [6, p. 11].

Conform unor cercetători avizați ai trecutului istoric și cultural al Bacăului, familia viitorului poet, fugind înspre munții Bacăului va fi nevoită să se oprească la Valea Budului, la zece km de oraș, în locul numit „Izvorul rece”, unde se va naște, la 21 iulie 1821, cel de al treilea copil al medelnicerului Alecsandri... Dar ceea ce ne interesează pe noi aici este stabilirea unei punți de legătură între etapa băcăuană și etapele ulterioare ale biografiei poetului. Așa cum am încercat a sugera chiar prin titlul acestei secvențe, va fi vorba, în cele ce urmează, de epilogul etapei băcăuane și de prologul celei ieșene din viața familiei Alecsandri, care va debuta în toamna anului 1821. Acum, îndată după lichidarea zăverei și alungarea eteriștilor din țară, turcii întreprind o serie de măsuri administrative îndreptate împotriva grecilor „haini”, adică trădători. De altfel, încă din 29 martie 1821 – când Ipsilanti, cu oastea sa, tocmai ajunsese la București – domnitorul Mihai Șuțu, care se alăturase Eteriei, este înlăturat de turci din scaunul Moldovei.

Timp de mai bine de un an, până la 6 iunie 1822, țara va fi cărmuită de caimacani (locuitori de domn) numiți de Înalta Poartă.

Acum, după înfrângerea Eteriei, din porunca Sultanului, se confiscaseră în favoarea visteriei veniturile grecilor și, mai cu seamă, cele ale mănăstirilor închinete. Asta face ca Visteria Moldovei să aibă nevoie de un număr sporit de funcționari.

Pe de altă parte însă, penuria de buni slujbași era accentuată și de faptul că funcționarii greci, mari și mici, sunt scoși din slujbe sau pleacă ei singuri de frica represaliilor.

(Continuare în pag. II)

CAZUL ALECSANDRI

(Continuare din pag. I)

„În lipsa de buni funcționari ce se creează astfel – scrie G. C. Nicolescu –, cineva și-a adus aminte de tânărul priceput și întreprinzător de la Bacău. Și el este chemat la Iași” [2, p. 9]. Cine să fi fost acel „cineva” care și-a amintit de medelnicerul Alecsandri de la Bacău? În *Arhondologia Moldovei*, C. Sion își arogă meritul de a-l fi adus pe Alecsandri-tatăl la Iași, și iată cum. „La 1821, în vremea ienicerilor – spune C. Sion –, fiind lipsă de scriitori în vistierie, și eu fiind cu el cuscu, l-am chemat la Iași, au intrat în vistierie. Atunci, după împărătească poruncă, luându-să moșile monăstirilor grecești și a tuturor grecilor în socoteala vistieriei, pe Vasile Alecsandri l-au rânduit samiș venitorilor acelora și au ținut sămeșia până la 1827, când s-au dat moșile iarăși înapoi grecilor” [4, p. 9]. Iarăși nu avem nici un motiv să ne îndoim de spusele arhondologului, al cărui frate era însurat – după cum știm – cu o soră a Elenei Cozoni, soția medelnicerului Alecsandri. Așadar, nu „Domnul cel nou, Ioan Sandu Sturza îi dădu controlul, sămeșia asupra acestui izvor al Vistieriei” [10, p. 51] – cum greșit crede lorga – fiindcă „noul Domn” va fi instalat exact cu un an mai târziu, în septembrie 1822... Cert este că, sosit la Iași în octombrie 1821, medelnicerul Alecsandri își ia în primire noua slujbă, pe care o va îndeplini exemplar, spre marea mulțumire a superiorilor săi. Era retribuit, firește, cu o leafă bună, pe lângă care va fi avut și alte avantaje, căci iată ce ne spune același memorialist: „Din sămeșia aceea și din tovărășiile ce avea cu cei mai mulți posesori au făcut mare stare; și-au cumpărat moșia Mirceștii de la postelnicul Andrei Milu, și-au făcut case mari în Iași, s-au făcut și spatar și samiș de vistierie, pe care au ținut-o până la 1840” [4, p. 9]. La Iași a venit singur, fără familie, în prima fază, locuind în casele unchiului său lordachi Alecsandri, care rămăsese la Chișinău după 1812, când rușii răpiseră Basarabia. Casele cu pricina, care aparținuseră medelnicerului Alexandru Alecsandri, bunic după tată al sameșului venit de la Bacău, se aflau pe strada „Sf. Ilie”, în zona centrală a Capitalei Moldovei. Ele vor fi cumpărate, peste un deceniu, de tatăl poetului și vor rămâne în posesia acestuia din urmă...

La 23 iulie 1822, Poarta Otomană decide să numească domni pământeni pe tronul Moldovei și Țării Românești, care vor fi instalați însă abia în toamnă. La Iași, în septembrie 1822, după 111 ani de domnia fanariote, e înscăunat Ioan Sandu Sturza, care, apreciind calitățile și prestația medelnicerului Alecsandri, îl ridică la rangul de paharnic. Un an mai târziu, la 10 iunie 1823, paharnicul Alecsandri e înălțat la rangul de cămărar. Tot acum, în vara lui 1823, se naște Smaranda, a treia dintre cele patru fete ale cămărarului Alecsandri și Elenei Cozoni. Ca și Thodosâia, născută în 1820, Smaranda se stinge din viață la vârsta copilăriei. La fel se va întâmpla și cu Prohira, născută în 1828, cea de-a patra dintre fetele cămărarului Alecsandri. La 3 ianuarie 1826, cămărarul Alecsandri devine spătar, demnitate care îl apropie de rangurile înalte ale boierimii. În același an, la 30 decembrie, se naște Iancu, penultimul dintre cei șase copii ai spătarului Alecsandri. Un an mai târziu, în 1827, spătarul Alecsandri este numit sameș la „Departamentul Finansului”, adică un fel de adjunct al ministrului de finanțe (marele vistiernic), care nu era altul decât același Iorgu Ghica, în slujba căruia intrase în urmă cu un deceniu și jumătate și cu care, între timp, se și înrădise... Înfrupturile remarcabile ale spătarului (și, mai apoi, vornicului) Alecsandri, atât pe plan profesional cât și în plan social sau cultural se reflectă și în leafa lui care – conform statului de plată al Vistieriei – era acum de 675 de lei vechi pe lună... Concluzionând asupra relațiilor familiei Alecsandri cu Bacăul, trebuie spus că deceniul 1812- 1821, cât timp tatăl poetului s-a aflat pe meleaguri băcăuane, se constituie drept una dintre etapele cele mai faste din întreaga sa existență. Aici va ocupa funcții importante, va face avere cumpărându-și case și moșii. Așa încât prin

sintagma Alecsandri și Bacăul nu trebuie să înțelegem doar interferențele biografiei poetului cu urbea de la confluența Bistriței cu Siretul, ci și evenimentele biografiei tatălui în intervalul 1812 -1821, când a locuit aici efectiv, precum și pe cele ale altor membri ai familiei care s-au născut, au trăit sau au activat o vreme pe meleaguri băcăuane. Nu trebuie să uităm, de pildă, că Elena Cozoni, mama poetului, aparține unei vechi familii boierești din acest ținut, de la Târgu Ocna. În sfârșit, nu trebuie să oitem faptul că părintii Paulinei Lukassiewicz, soția poetului, au trăit la Bacău și că atât Paulina, cât și fiica lor Maria s-au născut în Bacău. Devenită Bogdan în a doua căsătorie, Maria se va retrage la moșia Borzești, moștenită de la părinți, în conacul care există și astăzi sub numele de „castelul Alecsandri-Bogdan”. Aici Maria Bogdan va trăi în ultima parte a vieții, alcătuiind volumul de memorii și corespondență intitulat *Autrefois et aujourd'hui* (1923) și tot aici va fi înmormântată în 1939...

Actul de naștere al lui Vasile Alecsandri

Se va fi înțeles poate, că, subliminal, rostul acestora însemnări este acela de a corija unele erori de datare ori de interpretare în scopul clarificării unor aspecte referitoare la circumstanțele în care a ajuns Alecsandri - tatăl pe meleaguri băcăuane, la existența familiei acestuia în orașul de reședință al ținutului și, mai ales, la contextul istoric în care s-a produs atât de romantica ivire la viață a viitorului poet. Coincident unor evenimente cruciale din istoria țării, momentul venirii pe lume a celui de al treilea copil al lor, nu putea fi uitat și nici confundat de către Vasile Mihail Alecsandri și soția sa Elena (născută Cozoni). Așa cum se întâmplă în orice familie, părinții poetului vor fi relatat adesea întâmplările senzaționale prin care le-a fost dat să treacă în vara lui 1821, exact în momentul venirii pe lume a lui Vasiliță, primul băiat din familie, venit - cum am mai spus - după două fete: Catinca și Thodosâia...

Mult mai târziu, în 1865 - retras fiind de câțiva ani la Mircești -, poetul va povesti, în *Suvenire din viața mea*, împrejurările dramatice ale ivirii sale pe lume, „în timpul revoluției grecești”, când părinții săi „fură nevoiți a se adăposti în codri”. Dovadă că asemenea întâmplări nu pot fi date uitării, stă și faptul că, peste încă două decenii, în 1886, pe când era ambasador la Paris, poetul va povesti din nou, de astă dată lui G. Bengescu (secretarul Legației României din Capitala Franței), care le va publica atunci în *Convorbiri literare* (XX, nr. 2, 1 mai 1886, pp. 152-153). Așa se face că poetul - știind bine unde s-a născut, când anume și în care circumstanțe - a declarat totdeauna, fără nicio excepție (!), atât în scris (în acte și documente oficiale), cât și verbal că este născut în iulie 1821, „poate la 21 iulie, cum declară el uneori” [2, p. 10].

Sau – cum bine spune Marta Anineanu, o bună cunoscătoare a biografiei poetului - „Alecsandri, scriind despre vârsta sau aniversările sale, nu a greșit niciodată data nașterii, calculul ducând întotdeauna la anul 1821” [11, p. 835]. Mai mult decât atât, întrucât pe vremea când s-a născut nu existau încă, nici la biserici, nici la primării, registre în care să fie consemnate nașterile, căsătoriile și decesele, Vasile Alecsandri s-a străduit, mai târziu, să-și obțină actul de naștere, fără de care n-ar fi fost posibilă încheierea căsătoriei. Astfel, N. Zaharia, în documentata sa monografie intitulată *Vasile Alecsandri. Vieța și opera* lui, precizează că actul de căsătorie din 1876 conține un paragraf referitor la actul de naștere al poetului, în următoarea formulare: „Actul de naștere al viitorului s-a eliberat și legalizat de Tribunalul județului Bacău sub nr. 5920 luna martie 30 de zile, anul 1873” [5, pp. 9-10]. Numai pe baza acestui act de naștere va reuși poetul, la 25 iunie 1874, să o treacă pe numele său pe fiica sa Maria (născută în Bacău, la 3 noiembrie 1857).

Apoi, tot pe baza actului său de naștere va putea Vasile Alecsandri să se

căsătorească, în sfârșit, la 3 octombrie 1876, cu Paulina Lukassiewicz (născută în Bacău, la 1 ianuarie 1841) cu care conviețuia de douăzeci de ani. Cunoscând bine conținutul actelor mai sus menționate, dar și propriile declarații ale poetului referitoare la data nașterii sale, atât Paulina, cât și Maria vor pleda, mai târziu, pentru recunoașterea datei exacte de naștere a poetului. Așa, de pildă, deasupra intrării Mausoleului din curtea casei de la Mircești se află următoarea inscripție: „Ochiul lui Dumnezeu vede toate. Aici doarme în pace robul lui Dumnezeu Vasile Alecsandri, născut în anul 1821, iulie 21, decedat 22 august 1890 și înmormântat la 26. Odihna ți se cuvine, și-n slava Cerului nobilul tău suflet va locui. Cavoul s-a deschis la 1 mai 1915, de Paulina V. Alecsandri”. Iar în august 1915, Marie-Bogdan, fiica poetului, spunea unor ziaristi de la Adevărul: „Se afirmă greșit că tatăl meu s-a născut în 1819. În realitate, s-a născut în 1821 și tata ne-a repetat de multe ori că s-a născut în 1821 la 21 iulie”. (Ziarul *Adevărul* din 24 august 1915).

Un act fals: „mărturia de mitrică”

Că Vasile Alecsandri nu se putea naște în 1819 - întrucât atunci s-a născut sora sa Catinca - e o discuție „definitiv închisă”, cum spusesse academicianul Sever Zotta în 1921. Nu se știa atunci, în 1915, despre așa-zisa mărturie de mitrică, descoperită mult mai târziu de arhivistul Gh. Ungureanu. De fapt, nu este vorba de un act original, ci de o copie pe versoul căreia se află însemnările (un fel de corp delict!) care atestă modul cum a fost pusă la cale întocmirea acestui act fals, la 12 iulie 1835, de către Alecsandri - tatăl de convență cu funcționarul de la Dicasteria Mitropoliei din Iași. Tatăl poetului inventează data de 14 iunie 1818, ca dată de naștere a fiului său aflat la Paris, întrucât acesta - neavând 16 ani împliniți - nu se putea înscrie ca să-și susțină bacalaureatul.

Că este vorba de un „act fals” - cum îl va cataloga poetul însuși în discuțiile cu G. Bengescu - rezultă și din faptul că, nici în 1818, nici în 1821, nu se știa, la noi, de mitrică. Astfel de registre vor fi introduse, la biserici, cu începere din 1832, prin *Regulamentul Organic*, unde vor rămâne până în 1865, când Vodă Cuza le trece la primării. În paranteză fie spus, în cazul lui Creangă sau al lui Eminescu - născuți în intervalul 1832- 1865 - a putut fi acceptată data de naștere din foaia de mitrică. Nu însă și în cazul lui Alecsandri... [12, pp. 162-166]. Știind bine, așadar, că era vorba de un act fals, Alecsandri l-a ignorat, cerându-i probabil lui Filip Furnaraki (un grec din Paris care se ocupa de copiii boierilor aflați la studii în Capitala Franței) să declare la Sorbona că e născut la 14 iunie 1819. Este data găsită de Pompiliu Eliade în Arhivele Sorbonei, unde poetul nostru e înregistrat astfel: „Vasile Alecsandri, Bacău, 14 Iun 1819-27 octombrie 1835” [13, p. 372]. Cert este că la 27 octombrie 1835, la Sorbona din Paris, este făcută cea mai timpurie înregistrare a datelor privitoare la nașterea poetului. Doar că, din motivele mai sus invocate, data de 14 iunie 1819 nu poate fi acceptată ca dată de naștere a poetului.

O fraudă științifică

De aici înainte însă, toate celelalte consemnări ale datei sale de naștere vor avea caracter olograf, indicând fie doar anul 1821, fie data de iulie 1821 sau chiar cea de 21 iulie 1821. Este, mai întâi, cazul unui formular cu datele personale, completat de Alecsandri în 1851, când devine director al Arhivelor Statului din Iași. Descoperit de Sever Zotta, acesta îl va publica imediat în ziarul *Bucovina*, convins că astfel se va limpezi definitiv, problema datei de naștere a poetului [14, p. 3].

E de observat că, în ceea ce privește ziua exactă a nașterii sale, Alecsandri a evitat să fie precis. El n-o va comunica nici în 1878 pentru *Albumul Junimii* [3, p. 89], după cum n-o va consemna nici în acea notă autobiografică olografă înaintată, în 1879, Academiei Române [14, p. 13].

Știind acum cu certitudine că părinții lui

Vasile Alecsandri se căsătoriseră în 1817 și că el era, dintre copiii lor, al treilea născut, cea mai puțin credibilă dată de naștere a poetului este cea de 14 iunie 1818.

Cei care o aduc în discuție nu realizează probabil absurdul situației, în sensul că, în acest caz, mama poetului ar trebui să fie declarată deținătoarea unui record mondial absolut, întrucât ar fi născut, rând pe rând, trei copii într-un interval de șase-șapte luni...

Așa încât, a mai susține astăzi - în disprețul atâtor dovezi irefutabile din documente pozitive și în pofida propriilor declarații ale poetului - că acesta s-ar fi născut la 14 iunie 1818, înseamnă a da dovadă fie de ignoranță, fie de rea-credință, fie de ambele. Dar mai ales înseamnă a comite o fraudă științifică, insultând astfel memoria marelui scriitor și om politic. Ar fi cazul, deci, să punem capăt acestei controverse stupide și să aniversăm nașterea lui Alecsandri - așa cum a procedat el însuși cât timp a trăit - la 21 iulie stil vechi (3 august stil nou). De altfel, încă în 1970, un cercetător al biografiei poetului își încheia astfel - în România literară - pledoaria pentru 21 iulie 1821 ca dată de naștere a poetului: „Și opinia noastră este că istoria literară a produs suficiente probe pentru ca, acum, la 80 de ani de la încetarea din viață a lui Vasile Alecsandri, să fi admisă ca dată a nașterii data de 21 iulie 1821 - cea care a și fost săpată de mult pe lespedea mormântului de la Mircești” [15, p. 3].

Așadar, dacă poetul însuși a indicat ziua de 21 iulie 1821 ca dată a nașterii sale, dacă cei din familia sa au preluat-o, dacă dicționarele literare și enciclopediile românești și străine au adoptat-o, dacă istorici și critici literari de seamă - între care academicienii N. Iorga, Sever Zotta, G. Călinescu, Eugen Simion, Mihai Cimpoi, sau universitari precum N. Petrașcu, G. Bogdan-Duică, G. C. Nicolescu, Adrian Jicu etc. - au acceptat-o, nu înțelegem de ce unii, pușini la număr, se obstinează, de dragul originalității, să aducă în discuție variante inacceptabile ale chestiunii în cauză....

Referințe bibliografice

1. Rotaru, R. *Notă referitoare la Alecsandri, în Constandin Sion, Arhondologia Moldovei. Amintiri și note contimporane. Boierii moldoveni*, București, Editura „Minerva”, 1973.
2. Nicolescu, G. C. *Viața lui Vasile Alecsandri*. Ediția a III-a, București, Editura „Eminescu”, 1975.
3. Zotta, Sever. *La centenarul lui Vasile Alecsandri. 1821-1921*, Iași, Editura Muzeului Municipal, 1921, anexa 15.
4. Sion, Constandin. *Arhondologia Moldovei. Amintiri și note contimporane. Boierii moldoveni*, București, Editura „Minerva”, 1973.
5. Zaharia, N. *Vasile Alecsandri. Vieța și opera lui*, București, 1919.
6. Călinescu, G. *Vasile Alecsandri, București*, Editura Tineretului, 1965.
7. Alecsandri, Vasile. *Suvenire din viața mea, în Opere*, vol. IV, Chișinău, Editura „Hyperion”, 1992.
8. Zotta, Sever. *Trei surori necunoscute ale lui Alecsandri*, în *Revista Arhivelor*, vol. I, nr. 1-3, 1924-1926, pp. 139-140.
9. Zaharia, prof. dr. Dumitru. *Bacău, istorie adevărată*, Bacău, Editura „Babel”, 2013.
10. Iorga, N. *Istoria literaturii române în secolul XIX*, București, vol. II, p. 51.
11. Anineanu, Marta. *Note la Vasile Alecsandri, Opere*. Vol. X. *Corespondența* (1871-1881); București, Editura „Minerva”, 1985.
12. Chiscop, Liviu. *Un fals act de naștere: „mărturia de mitrică”*, în *Convorbiri literare*, 150, nr. 7, iulie 2016, pp. 166-169.
13. Eliade, Pompiliu. *Din Arhivele Sorbonei*, în *Viața Nouă*, anul I, 1905, p. 372.
14. Zotta, Sever. *Când s-a născut Vasile Alecsandri?*, în ziarul *Bucovina* (Cernăuți), 3 iunie 1919, p. 3.
15. Popescu-Gogan, Petre. *Vasile Alecsandri mai puțin cunoscut*, în *România literară*, III, nr. 42, 15 octombrie 1970, p. 13.